

FORMAREA GRUPURILOR LA CLASĂ ȘI LUCRUL ÎN ECHIPĂ; DE LA TEORIE LA PRACTICĂ

Iulia - Cristina BULACU*

Viitorul fiecăruia se realizează în societatea contemporană numai în interiorul unor micro sau macro grupuri sociale, pentru că: „Indubitabil, omul este o ființă complexă, activitatea lui fiind rezultanta intervenției unei multitudini de factori determinanți sau favorizanți”¹, el neputând să trăiască izolat într-o societate dominată de informație, fiind interconectat la ceilalți în permanență, direct sau indirect. De aceea este bine ca fiecare tânăr să fie învățat pas cu pas cum să lucreze și să relaționeze cu ceilalți, în propriul interes, cât și în interesul general al societății din care face parte, acesta fiind considerat unul dintre pionii de bază ce pun în funcțiune angrenajul social. Istoria cu atât mai mult are nu doar sarcina da a transmite informații ci mai ales de a forma viitorul cetățean al propriei țări, cât și al lumii în general, mai ales acum odată cu intrarea în marea familie europeană când noi orizonturi și oportunități se deschid tuturor.

Sistemul educațional de ieri și de astăzi se bazează pe ideea simultană de informare și învățare care să aibă drept rezultat formarea de competențe noi la tânărul elev sau student, astfel încât totalitatea informațiilor primite de aceștia să poată fi folosite și practic de către educabil, nu doar teoretic. În strânsă legătură cu cerințele de mai sus „... didactica modernă se pronunță în favoarea abordării pluraliste, a coexistenței mai multor modele de instruire...”². Mai precis, liniile de forță ale școlii în secolul XXI, după părerea majorității specialiștilor în pedagogie, pot fi sintetizate în două tendințe majore:

1. „centrarea pe client”, adică tratarea elevului atât ca beneficiar al actului educațional, cât și ca partener în propria formare;
2. necesitatea utilizării unei palete cât mai largi de tehnici și metode moderne care să răspundă tuturor intereselor persoanei educate, indiferent de statut sau vârstă³.

---

* Prof, Liceul „Costin Nenițescu”, București

¹ Șerban Iosifescu, *Motivația umană - principalele teorii*, în *management educațional pentru instituțiile de învățământ*, editor coordonator de volum, Șerban Iosifescu, Ministerul Educației și Cercetării, București, 2001p. 49.

² Constantin Vitanos, *Școala în epoca globalizării - noua didactică*, Editura Ex Ponto, Constanța 2006, p. 118.

³ *Ibidem*.

Epoca contemporană a condus la noi abordări și metode care să facă procesul educațional mai accesibil elevilor și de ce nu mai productiv în ceea ce privește rezultatele finale ale învățării.

Acum în perioada în care calculatorul și tehnica în general au impact major asupra tinerei generații este mai mult ca oricând nevoie ca metodele aplicate de profesor la clasă să fie cât mai variate și mai atractive pentru „clientul” ofertei educaționale.

În acest sens una din tehnicile care au un impact vizibil atât imediat cât și de perspectivă este lucrul în echipă, putându-se aplica mai multe metode noi ce captează atenția individuală a fiecărui elev cât și a grupului de lucru, obișnuindu-i astfel pe tineri să lucreze în și pentru echipă. Toate acestea fac necesară reorientarea educației (convergent cu o pregătire adecvată a educatorului în acest sens), spre formarea și dezvoltarea competențelor de relaționare la nivel intra și inter-grupal prin stimularea lucrului în echipă.

Deși teoretic și practic exista câteva diferențe între cele două noțiuni, aceea de grup și echipă - în sistemul de învățământ ele se folosesc aproape ca sinonime.

„Grupul reprezintă o colecție de persoane care interacționează, sub conducerea unui lider, pentru atingerea unui obiectiv comun și care împărtășesc sentimentul unei identități comune. Echipa este un grup formal, construit pentru rezolvarea unor sarcini organizaționale concrete și care acționează unitar, sub conducerea unui manager. În literatura managerială, termenul de «echipă» este folosit și cu accepțiunea de grup, formal sau informal, înalt coeziv și extrem de eficient în rezolvarea sarcinilor comune”.⁴

O primă observație în legătură cu lucrul în echipă este aceea că nu putem pretinde performanțe deosebite unui grup de la bun început, deoarece coeziunea sa trebuie să treacă proba timpului. În general echipele încep să funcționeze după ce au lucrat împreună de cel puțin două ori.

La nivel de clasă metodele interactive pot releva profesorului o serie de informații despre personalitatea elevilor săi, cât și despre stilul acestora de învățare.

Astăzi profesorii încearcă să faciliteze procesul de educare printr-un concept de învățare activă „... considerată a fi un demers, care asigură elevilor modalități de implicare consistentă în procesul învățării...”⁵, orice metodă constituindu-se „... drept cale sau modalitate de lucru folosită de profesori și elevi în interacțiunea didactică pentru atingerea scopului educațional propus. . . ”⁶.

Pentru o aplicare cât mai eficientă a metodelor de echipă trebuie avute în vedere următoarele demersuri: *a spune, a descoperi, a ști să lucrezi în echipă, a observa, a imita, a practica*, etc. De aceea în centrul actului educațional este bine să așezăm parteneriatul elev-profesor.

În Convenția ONU pentru drepturile copilului se regăsește ideea de școală care trebuie să fie prietenoasă pentru copii (child-friendly) și conform căreia „... copilul are dreptul să fie curios, să formuleze întrebări, să argumenteze, să nu fie de acord, să testeze, să știe, să nu știe, să creeze, să fie spontan, să fie

⁴ Șerban Iosifescu, *op. cit.* p. 105

⁵ Laura Căpiță, Carol Căpiță, *Tendințe în didactica istoriei*, Editura Paralela 45, București, 2005, p. 93.

⁶ *Ibidem*.

recunoscut și să fie respectat"⁷. Rezultă clar că avem nevoie mai mult ca oricând de o școală centrată pe elev care să atribuie profesorului noi roluri; mai puțin acela de lector sau „... ofițer de poliție și mai mult de facilitator sau lider de grup. . . ”⁸.

Apare în fapt ideea de conlucrare permanentă, în cadrul unui grup nemaifiind vorba de două tabere antagonice cum erau percepute până acum cele două realități, elevi-profesori. Munca în grup este o metodă ce presupune cooperare și activitate comună, în rezolvarea unor sarcini de instruire, valorificând avantajele muncii școlare și extrașcolare „... condițiile necesare pentru ca efortul comun al elevilor să fie bine organizat și susținut... ”⁹ în acest sens ca primă consecință avem atenuarea unei individualizări exagerate, dezvoltând comportamentul social al elevului.

Cercetările de psihologie, pedagogie și de sociologia educației din ultimul timp, au evidențiat avantajele atât pe termen scurt cât și pe termen lung pentru elevii care lucrează în grup și, în același timp, au contribuit la elaborarea unei metodologii a muncii în echipă, astfel încât și tinerii profesori să aplice aceste metode cu succes. „în primul rând, utilizarea metodei impune cadrului didactic să cunoască modul în care pot fi alcătuite grupele, date despre mărimea și stabilitatea lor, despre conducerea, evaluarea și aprecierea activității lor”¹⁰.

Un prim pas în aplicarea unor metode interactive este organizarea colectivului pe grupe. Metodele moderne de management al clasei au evidențiat că cea mai eficientă organizare are ca punct de plecare grupele alcătuite din 4-6 membri. În ceea ce privește celelalte criterii de selecție libertatea cadrului didactic este mai mare. În funcție de disciplina de studiu, nivelul de pregătire al elevilor, vârstă și experiența profesorului, acesta poate alcătui grupe mai mult sau mai puțin omogene. În ceea ce privește proiectarea, organizarea, conducerea și evaluarea activităților în grup, ni s-a părut oportună: „ parcurgerea următoarelor etape:

1. analiza temei și a sarcinilor de instruire sau autoinstruire
2. împărțirea sarcinilor pe membrii grupului
3. documentarea asupra temelor și aspectelor de interes prin cercetarea diferitelor surse
4. emiterea unor ipoteze și opinii asupra rezultatelor probabile
5. efectuarea de investigații practic-aplicative sau teoretice
6. consemnarea rezultatelor obținute
7. interpretarea rezultatelor obținute
8. întocmirea referatului final
9. aprecierea și evaluarea rezultatelor.”¹¹

Acest sistem poate fi utilizat atât în cadrul activităților educative formale cât și în afara acestora, în cadrul activităților educative extrașcolare (excursii, vizite la muzee, zile omagiale, mese rotunde etc.)

⁷ *Ibidem*, p. 94.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Miron Ionescu, Ioan Radu, *Didactica modernă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2004, p. 148.

¹⁰ *Ibidem*, p. 148

¹¹ *Ibidem*, 148-149.

Nevoia de schimbare a demersurilor pedagogice se leagă indisolubil de noile tendințe în proiectarea obiectului de studiu, mai importante fiind în epoca contemporană trei coordonate, evidente în proiectarea noilor manuale pentru ciclul superior al liceului (clasele XI-XII):

- introducerea unor teme controversate și sensibile
- diversificarea surselor
- principiul multiperspectivității¹²

Orice formă de activitate prin colaborare presupune, pentru a avea succes deplin, mai multe metode și tehnici de construcție a unei echipe, care constau în exercițiile „de spargere a gheții” urmate ulterior de construcția propriu-zisă a grupurilor.

Cu denumirea de *exercițiu de spargere a gheții* (ice-breaking) sunt desemnate în literatura de specialitate un evantai de tehnici ce au drept scop principal diminuarea barierelor privind contribuția persoanei la o activitate de grup, având ca principal obiectiv instituirea unui climat de lucru relaxant și reconfortant pentru toate persoanele implicate în proiect. Mai precis, un grup poate fi privit dintr-o dublă perspectivă: interioară (când cel ce observă este și membru al grupului de lucru) și exterioară (are numai statut de observator). Cu alte cuvinte elevul este transformat dintr-un simplu obiect al actului educațional, într-un subiect ce acționează asupra sieși (se autoevaluează) cât și a celorlalți (devine evaluator), acțiune cu veritabile valențe transformatoare. De aceea în construirea grupului poate fi aplicat un pre-exercițiu (așa numitul *model de seminar socratic*) având drept scop o mai bună relaționare între membri și ca finalitate dezvoltarea simțului critic și autocritic. „Se pot astfel utiliza o mulțime de modalități de îmbunătățire a gradului de observare, dintre care propunem:

- se poate cere elevilor/studentilor să urmărească, într-o primă fază, o singură persoană din microgrupul de discuție, fără să numească această persoană până la momentul feedback-ului;
- similar, pentru o mai bună focalizare a atenției, se vor numi, pentru o scurtă perioadă, doar două persoane în cercul interior, iar interacțiunile dintre acestea vor fi astfel mai vizibile;
- cadrul didactic poate să îndeplinească pentru o anumită perioadă rolul de membru în cercul exterior și să completeze o asemenea fișă, protocol de observare, după care va arăta elevilor/studentilor notițele sale și se vor face comparații cu notițele acestora;
- cadrul didactic le poate cere elevilor/studentilor să îi relateze în timp real ceea ce observă în acest pre-exercițiu și să noteze pe flip-chart sau pe tablă etc”¹³

O altă *metodă de spargere a gheții*, dar care care vizează mai ales modul de formare și dezvoltare a spiritului de echipă este așa numita: „**reuniunea Phillips 66**”. Aceasta cuprinde o serie de exerciții precum :

¹² L. Căpiță, *op. cit.*, p. 98.

¹³ Ion Ovidiu Pânișoară, *Comunicarea eficientă - metode de interacțiune educațională*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 194 - 195. *Ibidem*, p. 199.

1. - fiecare persoană din grup va scrie despre sine trei lucruri care o reprezintă (spre exemplu, o floare, un hobby și ceva ce își dorește să facă în viitorul apropiat);

- după aceea foile sunt împărțite la întâmplare în grup, fiecare nominalizând colegul despre care crede că este vorba, după care are loc o nouă redistribuire etc.

2. - un alt tip de joc interactiv presupune ca fiecare membru al grupului să scrie o problemă pe care o întâmpină în învățare (și o pot împărtăși și grupului), problemă la care nu au găsit o rezolvare sau rezolvările găsite nu-i mulțumesc.

- apoi filele vor fi schimbate într-o ordine prestabilită și fiecare coleg va încerca să dea un răspuns într-un mod empatic, gândindu-se că el însuși ar întâmpina problema în cauză.

Aceste exerciții sunt predictive, oferindu-i profesorului informații prețioase cu privire la omogenitatea și calitatea colectivului respectiv, în vederea alcătuirii unor echipe funcționale, dar și pentru a-i obișnui pe elevi să colaboreze anterior proiectării unor activități ce se pretează la munca în grup.

O altă abordare a acestei tehnici este aceea în care: „la nivelul formării echipei, li se poate cere elevilor/studentilor să se plimbe prin fața tablei împărțite în șase spații, acestea conținând câte o caracteristică (spre exemplu: energic, calm, vesel etc.) și fiecare să-și noteze numele în dreptul uneia dintre ele. Astfel avem constituite șase grupuri cu identități primare gata formate.”

În cazul particular al obiectului de studiu istorie considerăm că este mai indicată o *metodă creativă de spargere a gheții* și anume jocul „**ADDIE**” (prescurtarea de la Analiză, Design, Dezvoltare, Implementare, Evaluare). „în esență, grupurilor le este prezentat un scenariu al unei probleme pe care echipele trebuie să o rezolve după aceste etape: analizează problema, proiectează activitatea, implementează (prin joc de rol) și evaluează prin găsirea modalităților celor mai originale/distractive, de vot al grupului”¹⁴.

Cea mai cunoscută rămâne însă metoda britanică numită „team-building” ce are ca obiectiv constituirea unei echipe cât mai eficiente. „în acest sens, cunoașterea unor teorii ale motivației poate constitui un cadru explicativ și un punct de sprijin extrem de folositor pentru acțiunea concretă. Credem că aici se poate aplica cel mai bine principiul enunțat de Kurt Lewin-«nimic nu este mai practic decât o bună teorie»”¹⁵. Un alt autor, Douglas Mc. Gregor (unul dintre cei mai prestigioși cercetători în domeniul teoriilor motivației umane) enumera nouă caracteristici de bază ale metodei:

- 1) „atmosfera tinde să fie informală, confortabilă, relaxată;
- 2) au loc multe discuții în care fiecare persoană se implică, rămânând totodată centrată pe sarcină;
- 3) obiectivele sarcinii sunt înțelese și acceptate de către membrii grupului;
- 4) membrii grupului se ascultă unul pe altul;
- 5) cele mai multe decizii sunt luate prin consens ;
- 6) criticismul este frecvent, deschis și relativ confortabil;

¹⁴ *Ibidem*, p. 200.

¹⁵ Șerban Iosifescu, *op. cit.*, p. 49.

- 7) oamenii sunt liberi să-și exprime sentimentele la fel ca și ideile;
- 8) conducătorul grupului nu îl domină pe acesta, modul său de a conduce se schimbă din când în când, depinzând de circumstanțele acțiunii; problema nu este cine deține controlul, ci privește pe cine își îndeplinește responsabilitățile
- 9) grupul își cunoaște propriile acțiuni; frecvent, acesta se oprește pentru a examina ce se întâmplă sau pentru a observa ce a mai intervenit în activitate. ¹⁶

Ca atare, pentru constituirea unui grup funcțional este necesară în primul rând preocuparea pentru a asigura o cât mai mare coeziune, factor determinant când urmărim performanța. Trebuie să ținem cont de existența a patru stadii ce trebuie parcurse de grupul cu adevărat performant:

1. testarea și formarea dependenței (conștientizarea la nivelul membrilor grupului a importanței fiecăruia pentru obținerea rezultatului final - „toți pentru unul, unul pentru toți”);
2. conflictul intra-grup (denumit și „furtuna” - încurajarea fiecăruia de a-și expune și susține ideile);
3. dezvoltarea coeziunii de grup (aparitia normării, adică a unor reguli unanim acceptate);
4. construirea rolurilor funcționale (performarea, cu alte cuvinte alegerea „omului potrivit la locul potrivit”).¹⁷

Odată asigurată coeziunea grupurilor de lucru importantă este și proiectarea activității în corelație cu metoda cea mai adecvată în atingerea obiectivelor/competențelor specifice fiecărei unități de învățare. După fixarea metodei celei mai adecvate profesorul este bine să mai aibă în vedere și alte aspecte:

- identificarea resurselor adecvate pentru parcurgerea unității de conținut (lecției) date în condiții optime: manuale, fișe de lucru, hărți, planșe, mijloace intuitive electronice (video, retro și video proiector, calculator, INTERNET etc), flip-chart, pliante etc.
- proiectarea cât mai exactă a secvențelor ce urmează a fi parcurse, urmată de formularea unor cerințe cât mai adecvate vârstei elevilor. Se adaugă o cât mai bună împărțire a timpului avut la dispoziție, de obicei cele 50 de minute ale „orei de curs”.
- Integrarea rezultatelor activității elevilor în desfășurarea lecției.¹⁸

Totodată pentru o mai bună organizare a demersului didactic se poate realiza o fișă de lucru a profesorului, sub forma unui tabel orientativ, privind etapele lecției, modalitățile de introducere și folosire a metodelor de lucru pe grupe. Astfel se simplifică demersul didactic, deoarece profesorul are pregătite nu doar etapele ci și alternativele, în funcție de situația reală de la o clasă, care este posibil să nu reacționeze favorabil sau să nu se adapteze întru totul cerințelor ori să rezolve relativ repede și cu bune rezultate obiectivele propuse la începutul orei de curs.

¹⁶ *Ibidem*, p. 202, apud Roberts Hunt, *Organizational behavior*, Publishing Company, New York, 1991, p. 194-195.

¹⁷ După O. Pânișoară, *op. cit.*, p. 205

¹⁸ *Ibidem*.

Un astfel de model de fișă de coordonare a lecției și a modalităților de aplicare și punere în funcțiune a metodelor alese pentru o anumită temă poate fi:

Nr. crt.	Operație/capacitat	Activitate	Exercițiu
1.	Identifică	Răspuns oral	Descrieți personajele din ilustrații, descrieri, film, prezentarea power-pomt etc.
2.	Compară	Răspuns scris	Alcătuți o listă cu asemănări și deosebiri între diferitele: personaje, epoci, situații, evenimente, documente etc Enumerați schimbările, diferențele dintre personaje, epoci, situații, evenimente, documente, etc.
3.	Contextualizează	Răspuns Scris/ activitate de grup	Ordonati cronologic. Alcătuți o listă cu principalele caracteristici ale epocii personajelor, evenimentelor din surse.
4.	Analizează	Răspuns scris	Redactați un eseu care să prezinte caracteristicile personajelor epocii. evenimentelor, documentelor.
5.	Sintetizează	Răspuns scris, activitate de grup	Redactați un eseu care să prezinte informațiile obținute din sursele avute la dispoziție. Creați propriul vostru: afiș, program, slogan referitor la evenimentul sau afirmația susținute.
6.	Evaluează		Elaborați un eseu în care să argumentați importanța evenimentului sau personalității pentru contemporanii săi sau pentru viitor

Învățarea activă presupune nu doar utilizarea unor tehnici și metode ce folosesc lucrul în echipă, ci și adaptarea celor mai indicate pentru fiecare temă în parte și de aceea vom prezenta succint câteva astfel de metode, cu caracteristicile și pașii ce trebuie parcurși, fără a avea însă pretenția că vom redefini vechile metode sau vom inventa altele noi.

PROBLEMATIZAREA

Problematizarea reprezintă una dintre cele mai cunoscute și des folosite metode, datorită potențialul ei euristic și activizator, ce constă în crearea unor dificultăți practice sau teoretice, a căror rezolvare urmează să fie rezultatul activității proprii de cercetare efectuate de subiect. Problematizarea este o metodă didactică interogativă, o metodă activă, deoarece prin situațiile problemă create de profesor accentuează dialogul, trezește curiozitatea elevilor pentru conținuturi, noțiuni, concepte.

Poate tocmai de aceea mulți fac o distincție foarte clară între conceptul de „problemă” și conceptul de „situație-problemă” implicat în metoda problematizării.

„Primul vizează problema și rezolvarea acesteia din punctul de vedere al aplicării, verificării unor reguli învățate, al unor algoritmi ce pot fi utilizați în rezolvare. O situație problemă desemnează o situație contradictorie, conflictuală, ce rezultă din trăirea simultană a două realități: experiența anterioară, cognitiv-

emoțională și elementul de noutate, necunoscutul cu care se confruntă subiectul.”¹⁹

Acest conflict incită la căutare și descoperire, la găsirea de soluții noi, a unor relații aparent inexistente între ceea ce este cunoscut și ceea ce este nou pentru subiect. O întrebare devine astfel o situație-problemă, când declanșează curiozitatea, tendința de căutare, de depășire a obstacolelor, ce devine o situație de învățare necesară de a da un răspuns la o soluție, în contextul unei neconcordanțe între cunoștințele anterioare și problema nou apărută.

Avem deci, o situație contradictorie care stimulează activitatea elevilor în procesul de predare-învățare pentru rezolvarea dilemei referitoare la o anume problemă legată de conținuturile lecției sau de alte informații care le-au parvenit pe diferite căi și care necesită o explicație plauzibilă și în practică nu doar în teorie.

Se impune deci un demers care implică în activitatea elevilor diferite acțiuni: de identificare, de comparare, de explicare, de anticipare. Toate aceste activități presupun operații ale gândirii divergente și sarcini de memorie precum și dezvoltarea în timp a gândirii reproductive.

Rezultă deci ca prin predarea problematizată și învățarea problematizată, elevii soluționează o sarcină cu caracter de noutate, prin efortul propriu sau al profesorului.

Schema generală ce se folosește în aplicarea problematizării în cadrul procesului didactic se referă atât la activitatea profesorului cât și la activitatea elevului:

Activitatea profesorului	Activitatea elevului
1. Comunicarea situației problemă	a) prin informațiile referitoare la un eveniment istoric pentru care sunt contradicții aparente: ex. : Etnogeneza românească, Unirea de la 1600(semnificație atunci și acum). b) se dă elevilor o situație problemă cu soluții în mai multe variante; c) se cere elevilor să găsească contradicțiile, o situație-problemă dintr-un document istoric (ex. : documente referitoare la teoria imigraționistă, sau ale unirii).
2. îndrumarea elevilor	a) cunoașterea datelor, documentelor istorice despre cele două teze; b.) compararea, exemplificarea, clasificarea informațiilor, alegerea datelor care sunt necesare rezolvării problemei - adevărul istoric - pe bază de documente, dovezi în sprijinul tezei continuității; c.) constatarea dezacordului, veridicității sau neveridicității pentru fiecare teză în parte.
3. Rezolvarea situației problemă	concluzia privind adevărul istoric, prin demonstrarea continuității și a netemeinicii teoriei imigraționiste.

¹⁹ Otilia Păcurari, Anca Târcă, *învățarea activă-ghid pentru formatori și Cadre didactice*, Seria Calitate în Formare, București, 2001, p. 29.

Activitatea profesorului constă în a crea sau prezenta situația-problemă, de a conduce activitatea de predare-învățare pentru ca elevii să clarifice esențialul (problemă, teză), să urmărească îndeaproape cum sunt trase concluziile, contradicțiile create din formularea întrebării-problemă.

Situația problematică are trei componente:

- condițiile, în genere, ansamblul datelor existente;
- cerințele prin care indică ce trebuie căutat, explicat, clarificat în condițiile date
- adevărul istoric este dependent de interacțiunile dintre cunoscut și necunoscut și constituie esența problemei.

Dintre procedeele de problematizare în lecțiile de istorie, cele mai utilizate sunt:

- profesorul dă informații între care există o contradicție aparentă și se cere elevilor soluția pentru a înlătura această contradicție;
- se creează o situație-problemă care are ca rezolvare mai multe variante sau teze și se cere să se ajungă prin argumente la cele mai juste;
- se cere elevilor să găsească o contradicție, o situație problematică într-un document istoric care aparent este lipsit de aceasta.

Este de reținut ca în cazul metodei de față, cea mai importantă este crearea situațiilor problematice și mai puțin punerea unor întrebări. De aceea este posibil să regăsim în timpul proiectării didactice sau a aplicării propriu-zise a metodei mai multe etape pentru o abordare cât mai eficientă a noii situații problemă:

1. definirea punctului de plecare și a scopului urmărit;
2. punerea problemei cunoscută în faza sa incipientă de către elevi și selectarea informației;
3. organizarea informației;
4. „... transformarea informației pe calea raționamentului, inducției și deducției, a intuiției și analogiei, inclusiv a utilizării și a altor procedee para-logice în vederea identificării soluțiilor posibile;...”²⁰
5. luarea deciziei - după ascultarea tuturor opiniilor se selectează opțiunea finală, soluția optimă;
6. verificarea soluției alese și a rezultatelor în cadrul grupului mai întâi, apoi între echipe și ulterior cu ajutorul profesorului dacă mai este cazul. .

Exemplu:

Dacă problematizarea este studiată ca metodă încă din facultate, problema care se ridică este cum poate fi utilizată această metodă la lucrul pe grupe de elevi?

Unei grupe i se prezintă două documente diferite care conțin referiri la aceeași informație: unul este intern, celălalt este extern. Numai profesorul știe la început că de fapt deși problemele în cele două documente sunt exprimate diferit ele sunt identice. La întrebarea: « - în care document este conținută afirmația susținută de profesor la începutul orei de curs », o grupă va putea răspunde că în documentul intern pentru că ei cunoșteau cel mai bine propriul eveniment, conform percepției concrete a elevilor, a gândirii lor concret-intuitive.

Dacă profesorul întreabă: «- Ar putea fi oare aceeași informație în cele două documente? », atunci se declanșează o contradicție între ceea ce gândesc cei din grup la prima vedere văzând proveniența actului și ceea ce li se sugerează ca situație.

---

²⁰ *Ibidem.*

Se citește și interpretează critic textul primului document și se notează ideile de bază desprinse de primul echipaj, după care se repetă operația cu al doilea act diplomatic, interpretat de un alt echipaj și se compară informațiile rezultate în ambele cazuri. Se va observa că acestea coincid și elevii vor ajunge la concluzia că cele două citate conțineau aceeași informație doar că scrisă în alt loc și oarecum altfel interpretată. De asemenea, vor înțelege că aceeași informație poate fi prezentată în diverse moduri și forme atâta timp cât ea respectă realitatea istorică. Operațiunea se poate repeta cu alte documente, analizate fie simultan (caz în care autoevaluarea se face în final de toate grupele), fie pe rând (celelalte grupe evaluând munca colegilor).

Ca exemplu de temă ce poate fi abordată în lucrul pe echipe, ar putea fi discutarea impactului deciziilor istorice majore asupra lumii de azi.

Avantaje:

- problematizarea are o deosebită valoare formativă;
- se consolidează structuri cognitive;
- se stimulează spiritul de explorare;
- se formează un stil activ de muncă;
- se cultivă autonomia și curajul în afișarea unor poziții proprii în cadrul grupului;
- utilizarea acestei metode presupune o antrenare pleneră a personalității elevilor, a componentelor intelectuale, afective și voliționale.

Dezavantaje:

- pot apărea dificultăți logistice legate de asigurarea bazei materiale: fișe, planșe, imagini în format electronic (documentare, mărturii audio, imagini preluate de pe Internet sau fotografiate la fața locului)
- numărul mare de elevi la clasă în școlile din România, ceea ce presupune o comprimare a activității pe grupe care să permită încadrarea în ora de curs.

MOZAICUL

Metoda „mozaic” este o metodă de învățare ce pune accentul pe colaborare și are la bază împărțirea grupului mare de elevi/cursanți în mai multe grupe de lucru, coordonate de profesor. Este una dintre metodele care nu se poate adapta individual unui elev sau student deoarece prin definiție ea presupune lucrul în echipă și acțiunea sa se întinde temporal pe mai mult decât spațiul unei singure ore-lecții, presupunând deci un efort susținut din partea participanților ce se poate întinde și-n afara programului școlar de bază.

Teoretic cea mai proximă situație de aplicare presupune că timpul de lucru minim pentru randament maxim, poate fi de două ore pentru elevi, iar pentru adulți, în funcție de complexitatea temei, timpul poate fi de două-patru ore.

Etapele metodei:

a) Etapa I

Se împarte clasa în grupe eterogene de patru elevi. După aceea, se numără până la patru, astfel încât fiecare membru al grupei să aibă un număr de la 1 la 4.

Fiecărui membru al grupei i se dă o fișă de învățare care cuprinde o unitate de cunoaștere (o parte a unui articol, text, document, proiect, prezentare la calculator în programul power-point etc). Materialul distribuit are atâtea părți câte grupe se constituie, fiecare grupă primind o parte a acestuia

Profesorul prezintă pe scurt titlul materialului și subiectul pe care îl va trata după care explică sarcina elevilor, care constă în citirea, studierea, comentarea și dacă este posibil înțelegerea și însușirea acestuia. La sfârșitul orei, fiecare elev se presupune că a parcurs sub-etapele primei faze a demersului metodei și deci a și înțeles întregul material. Acesta, însă, va fi predat de colegii de grup, pe fragmente.

Profesorul atrage atenția că informația data unui grup este împărțită în patru părți și de aceea, toți cei care au numărul 1 vor primi prima parte, cei care au numărul doi vor primi a doua parte și așa mai departe.

b) Etapa a II-a

Echipele de la prima oră se despart ulterior și toți cei care au avut același număr chiar dacă în grupuri diferite vor forma automat un nou grup de lucru. „Cu o clasă foarte mare, se poate lăsa jumătate de clasă să lucreze la altceva, în timp ce cealaltă jumătate lucrează după metoda mozaicului.”²¹

Profesorul explică faptul că grupurile formate din cei cu numerele 1, 2, 3 și 4 se vor numi grupuri de „experți” dat fiind că se presupune că știu partea lor de informație și pot face schimb de idei în deplina cunoștință de cauză. Ei trebuie să o recitească (informația) și să o discute între ei pentru a o înțelege bine, după care, de comun acord, trebuie să formuleze opinia grupului. Următorul pas constă în reîntoarcerea fiecăruia la grupul inițial de lucru, unde aduc și prezentarea finală a părții lor, pe care au avut-o de aprofundat.

Este important ca fiecare membru al grupului de experți să înțeleagă că el este responsabil de predarea acelei porțiuni a textului celorlalți membri ai grupului inițial. Vor avea oricum nevoie de ceva timp pentru a parcurge fragmentul lor din articol, pentru a discuta și elabora strategii de predare.

c) Etapa a III-a

După ce grupul predă celorlalți conținutul pregătit, se atrage atenția, din nou, că este foarte important ca fiecare individ din grup să stăpânească conținutul tuturor secțiunilor articolului.

Este bine ca pe parcursul conlucrării cu ceilalți fiecare să-și noteze individual orice întrebări sau nelămuriri pe care le au în legătură cu oricare dintre fragmentele articolului și să ceară clarificări expertului responsabil de acea secțiune. Pentru lămuriri cât mai complete respectivii au voie să ceară explicații experților din celelalte grupe.

În final, profesorul reamintește tema pe care au primit-o spre învățare, apoi le cere elevilor/cursanților să prezinte oral, în ordinea inițială, fiecare parte a articolului, așa cum au asimilat-o în cadrul grupului de „experți”.

Astfel tema va fi trecută în revistă în unitatea ei logică.

Pentru feedback-ul activității, profesorul poate aplica un test, poate adresa întrebări pentru a verifica gradul de înțelegere a noului conținut, capacitatea de analiză, sinteză, de argumentare a afirmațiilor făcute.

Apare întrebarea: ce face în tot acest timp coordonatorul activității, care este și inițiatorul acesteia, respectiv profesorul, în timpul învățării prin colaborare?

Este foarte important ca profesorul să monitorizeze predarea, pentru a fi sigur că informația se transmite corect și că poate servi ca punct de plecare pentru diverse întrebări, fapt de natură să stimuleze cooperarea, implicarea, participarea tuturor membrilor grupului.

²¹ O. Păcurari, A. Târcă, *op. cit.*, p. 34. *Ibidem*, p. 33-34.

Avantaje ale folosirii metodei:

- are caracter formativ;
- stimulează încrederea în sine a participanților și fiecare învață nu doar să ia o decizie ci s-o și susțină
- dezvoltă abilități de comunicare argumentativă și de relaționare în cadrul grupului fiind direct răspunzători, fiecare în parte, pentru rezultatul final, care este al echipei deci reprezintă munca mai multor individualități
- dezvoltă gândirea logică, critică și independentă;
- dezvoltă răspunderea individuală și de grup;²² Dezavantaje:
- necesită mult timp
- necesită mobilier modular mobil
- motivația elevilor pentru învățare este scăzută, dacă nu se combină relațiile de cooperare cu cele competitive.²³

În acest caz ca și tematică am putea să alegem o perioadă istorică cu câteva evenimente reprezentative, astfel încât fiecare echipă să poată analiza câte unul dintre ele, urmând a-i învăța pe ceilalți ce-a reușit să aprofundeze.

CUBUL

Metoda este folosită în cazul în care se dorește explorarea unui subiect, a unei situații etc. din mai multe perspective. Se oferă astfel elevilor posibilitatea de a-și dezvolta competențele necesare unor abordări complexe și integratoare.

Etapele metodei:

Realizați un cub pe ale cărui fețe notați cuvintele: descrie, compară analizează, asociază, aplică, argumentează.

Anunțați tema/subiectul pus în discuție.

Împărțiți grupul în șase sub-grupuri, fiecare sub-grup urmând să examineze tema aleasă din perspectiva cerinței de pe una din „fețele” cubului, după cum urmează:

Descrie: imaginea, documentul, tabelul, evenimentul, personajul etc.

Compară: ce este asemănător și ce este diferit?

Asociază: la ce te îndeamnă să te gândești?

Analizează: contextul, cauzele, etapele, urmările, implicațiile etc.?

Aplică: compară cu alte documente, evenimente, personaje etc. asemănătoare. La ce ne folosește să cunoaștem toate acestea și la ce a fost necesar pentru contemporani?

Argumentează pro sau contra și enumera o serie de motive care vin în sprijinul afirmației tale.

Prin brainstorming participanții pot identifica idei novatoare pe care le pot apoi include într-un paragraf sau două, referitoare la tema respectivă.

Forma finală a scrierii este împărțită întregului grup. În această fază lucrarea poate fi desfășurată pe tablă sau afișată pe pereții clasei, pe foi de flip-chart astfel încât să se creeze un tablou complet al temei, situației date și de ce nu pentru impactul vizual al muncii fiecărui grup²⁴.

²² După Constantin Vitanos, *Dietetica istoriei - metode și tehnici interactive*, în „Studii și Articole de Istorie”, Editura Publistar, LXIX/2004, p. 61.

²³ O. Păcuraru, A. Târcă, *op. cit.*, p. 28.

²⁴ Vera Elek, Adriana Rotaru, *Instruirea diferențiată - aplicații ale teoriei inteligențelor multiple*, seria Calitate în formare, București, 2001, p. 60.

Pentru metoda aceasta s-ar potrivi o temă de genul; analizați mesajul sau importanța unui eveniment, al acțiunii unei persoane², etc.

Avantaje:

- posibilitatea de a face aprecieri în legătură cu acțiunile altora; dezvoltarea capacității individual de a-și exprima deschis și liber acordul sau dezacordul într-o problemă în cadrul unui grup;
- dezvoltă gândirea critică; are valențe formative;
- stimulează încrederea în sine și emulația pentru studiu individual;

Dezavantaje:

- riscul de a moderniza trecutul, fără a ține cont de condițiile concrete din epocă;
- blocajele emoționale pe care le pot manifesta elevii mai timizi în exprimarea și susținerea unor puncte de vedere proprii;
- elitismul pe care îl implică metoda în aplicare, ea neputând fi realizată decât la clasele cu un nivel ridicat de aprofundare a istoriei.

TURNEUL ÎNTRE ECHIPE

Metoda numită prescurtat T.G.T. (de la Teams/Oames/Tournaments, de origine saxonă), reprezintă o îmbinare a metodelor de cooperare cu cele competitive. Este indicat a fi utilizată în special la sfârșitul ciclului de învățare. Pentru obiectul istorie recomandăm utilizarea ei după parcurgerea din programă a unui ciclu istoric: antichitate, epoca medievală, modernă, contemporană.

Elementul specific al metodei T. G. T este organizarea unui „turneu” între grupurile de lucru, privite ca echipe. Competiția este bine a se realiza între elevi cu un nivel apropiat din perspectiva cunoștințelor și abilităților. Concret, educabilii sunt stimulați să se întrecă cu colegii din celelalte echipe, încercând să aducă cât mai multe puncte pentru grupa din care fac parte.

Avantaje:

- creșterea simțului de responsabilitate în cadrul grupei
- elevii se simt valorizați ca membri ai unei echipe, fapt de natură să conducă la creșterea stimei de sine
- învățarea prin cooperare este completată de spiritul competitiv, ceea ce stimulează motivația și întărește sentimentul de apartenență la echipe;²⁵
- Fixarea cunoștințelor se face temeinic datorită presiunii emoționale mari

Dezavantaje:

- lipsa de fairplay ce poate să conducă la rivalitate între echipe
- nu poate fi folosit eficient decât la secvențe mari de învățare: capitole, epoci.

Echipa și lucrul în echipă, deși prezintă avantaje certe, nu reprezintă, nicidecum, un panaceu pentru toate problemele de management al actului educativ la clasă. Există și o serie de efecte și probleme ale activității în echipă care trebuie avute în vedere atunci când se optează pentru acest tip de activitate:

1) „Gândirea de grup» (*Groupthink*) - „... posibilitatea alterării eficienței grupului pentru a păstra cadrul normativ existent. De multe ori, pentru a nu repune în discuție normele de grup, acestea vor fi aplicate automat, chiar dacă nu mai sunt adecvate situației concrete sau problemei de rezolvat.

²⁵ Cătălina Ulrich, *Managementul clasei-Învățare prin cooperare, ghid pentru profesori*, Editura Corint, București 2000, p. 70.

2) «Lenea socială» (*Social loafing*) - scăderea performanțelor individuale, sarcinile și diferitele alte activități fiind lăsate pe seama grupului ca întreg, mai ales când este vorba de decizii importante. . . .²⁶

Cu alte cuvinte utilizarea excesivă a unor astfel de metode poate conduce la apariția rutinei (automatismului) și a unei atitudini parazitare avându-și originea în ideea că grupul va rezolva orice problemă, efortul individual fiind lipsit de sens. De aceea lucrul pe echipe trebuie să fie urmat de o evaluare specifică a acestui tip de metode.

În loc de concluzii, vă propunem un micro-exercițiu de evaluare a muncii noastre, în calitate de cadru didactic, dar și ca lider al echipelor de lucru, care să-i ofere demersului nostru o concretizare plus validare pentru viitor a acelei metode. De aceea este mai mult decât important pentru educatori ca elevii/studentii să primească fiecare o fișă, pe care să consemneze în ce măsură au desfășurat activități care au contribuit la bunul mers al echipei, cât și la dezvoltarea capacității fiecăruia de a relaționa, a lucra în cadrul unui grup în folosul tuturor. Această fișă poate avea următorul model:

Fișă de interrelaționare în cadrul echipei²⁷

TURNEUL ÎNTRE ECHIPE

Metoda numită prescurtat T. G. T. (de la Teams/Oames/Tournaments, de origine saxonă), reprezintă o îmbinare a metodelor de cooperare cu cele competitive. Este indicat a fi utilizată în special la sfârșitul ciclului de învățare. Pentru obiectul istorie recomandăm utilizarea ei după parcurgerea din programă a unui ciclu istoric: antichitate, epoca medievală, modernă, contemporană.

Elementul specific al metodei T. G. T este organizarea unui „turneu” între grupurile de lucru, privite ca echipe. Competiția este bine a se realiza între elevi cu un nivel apropiat din perspectiva cunoștințelor și abilităților. Concret, educabilii sunt stimulați să se întrecă cu colegii din celelalte echipe, încercând să aducă cât mai multe puncte pentru grupa din care fac parte.

Avantaje:

- creșterea simțului de responsabilitate în cadrul grupei
- elevii se simt valorizați ca membrii ai unei echipe, fapt de natură să conducă la creșterea stimei de sine
- învățarea prin cooperare este completată de spiritul competitiv, ceea ce stimulează motivația și întărește sentimentul de apartenență la echipe;²
- Fixarea cunoștințelor se face temeinic datorită presiunii emoționale mari

Dezavantaje:

- lipsa de fairplay ce poate să conducă la rivalitate între echipe
- nu poate fi folosit eficient decât la secvențe mari de învățare: capitole, epoci.

Echipa și lucrul în echipă, deși prezintă avantaje certe, nu reprezintă, nicidecum, un panaceu pentru toate problemele de management al actului educativ la clasă.

Există și o serie de efecte și probleme ale activității în echipă care trebuie avute în vedere atunci când se optează pentru acest tip de activitate:

1) „Gândirea de grup» (*Groupthink*) - „.... posibilitatea alterării eficienței grupului pentru a păstra cadrul normativ existent. De multe ori, pentru a nu repune în

²⁶ Ș. Iosifescu, *op. cit.*, p. 111.

²⁷ O. Pânișoară, *op. cit.*, p. 213.

discuție normele de grup, acestea vor fi aplicate automat, chiar dacă nu mai sunt adecvate situației concrete sau problemei de rezolvat.

2) «Lenea socială» (*Social loafing*) - scăderea performanțelor individuale, sarcinile și diferitele alte activități fiind lăsate pe seama grupului ca întreg, mai ales când este vorba de decizii importante... "

Cu alte cuvinte utilizarea excesivă a unor astfel de metode poate conduce la apariția rutinei (automatismului) și a unei atitudini parazitare avându-și originea în ideea că grupul va rezolva orice problemă, efortul individual fiind lipsit de sens. De aceea lucrul pe echipe trebuie să fie urmat de o evaluare specifică a acestui tip de metode.

În loc de concluzii, vă propunem un micro-exercițiu de evaluare a muncii noastre, în calitate de cadru didactic, dar și ca lider al echipelor de lucru, care să-i ofere demersului nostru o concretizare plus validare pentru viitor a acelei metode. De aceea este mai mult decât important pentru educatori ca elevii/studentii să primească fiecare o fișă, pe care să consemneze în ce măsură au desfășurat activități care au contribuit la bunul mers al echipei, cât și la dezvoltarea capacității fiecăruia de a relaționa, a lucra în cadrul unui grup în folosul tuturor. Această fișă poate avea următorul model:

Fișă de interrelatare în cadrul echipei

Comportamentele urmărite	Numele persoanei	Perioada de timp	Intensitatea comportamentului (în procente)
Găsește compromisul într-o dispută			
Oferă sprijin altei persoane din grup			
Acceptă sprijinul altei persoane din			
Construiește pe ideea altuia			
Nu se supără când este criticat			
Aduce în discuție idei noi			
Caută informații despre problemă			
Rezumă ideile emise până atunci			
Se responsabilizează în efectuarea unei sarcini			

Summary

Nowadays the educational process implies a switch in methodics, thus the teacher becomes a guide for his/her students, they being the centre of his preoccupations.

The teacher, as a coordinator of the learning process has to know and apply all kind of various and attractive teaching methods.

Team-work supposes cooperation a fact that represents the basis for each society, therefore the teenager is prepared to live and manage by himself into the contemporary society where as the rules and cooperation represent the basement the progress.

The advantages of team-work are to be briefly presented, together with some teaching methods used for the success of it.

We hope our present action to be useful for our colleagues and the results to bring positive effects.